

ԿՐՈՆԱ-ԵԿԵՂ ԵՅԱԿԱՆ

ԵՐԱՆԵԼԻ ԶԱՔԱՐԻԱ ՆԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ՝ ԱՅՍ ԱՎԱԳ ՆՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐՎԱ ԽՈՐՎԻՒՄԻ ՄԱՍԻՆ ԱՍԱԾ ՔԱՐՈԶԸ¹

1. Նախորդ Ավագ Չորեքշաբթի օրը շրջելիս սքանչելի և հրաշափառ փրկաբեր խորհուրդը տոնախմբելուն արժանացանք՝ մեզ նորոգող և մարդասեր աստվածապետական Սուրբ Հոգու պարգևները շնորհելով, հասարակ խոսքով ճարտարապետ Արարչի խորհուրդների ներգործությամբ նավարկեցինք և դրոշմելով չորրորդ դարի պատկերն ու օրինակը ցույց տվեցինք, ավարտելով էլ Բանի վախճանն ամփոփեցինք՝ մեր Փրկիչ մեծ Քահանայապետի անծախելի և փրկարար պատարագվելով, ով մեզ համար երեսուն արծաթով վաճառվեց, ով իր անմեղ և անապական արյան հեղմամբ աշխարհը մեղքերից մաքրեց, ազատեց:

Իսկ այսօր մեծ և հոյակապ այս Հինգշաբթի օրը [խոսքս] երկարեցնելով այս խորհրդածության պայծառությունը պիտի շարադրեմ, որ նույն ինքն արարչության հինգերորդ օրվա պատկերն ու օրինակն է, երբ ջրերն Աստծո հրամանով զանազան կենդանի շունչ ունեցող զեռուններ են արտադրում՝ յուրաքանչյուրն իր սեռի և տեսակի մեջ բաժանված և զատորոշված, որոնք ջրերի շավիղներով են ընթանում և արտաշնչելու անցք ունեն. ոչ թե օդը ռունգերով կլանելով [են արտաշնչում], այլ [ուղղակի] ջրի մեջ են արտաշնչում, ինչպես ցամաքի վրա ապրող կենդանիները՝ օդում: Նրանց խմածն էլ գոլորշիներն են, ինչպես ջրերը ցամաքի վրա ապրող կենդանիների համար, որովհետև օդ շնչելու համար ջրի խորքերից են բարձրանում. ինչպես շնչասպառ ցամաքային կենդանիներին ջրերն են հագեցնում, նույնպես էլ ջրային կենդանիներին՝ օդը:

2. Աստված հրամայեց, և ջրերը թևավոր թռչուններ արտադրեցին՝ յուրաքանչյուրն ըստ իր կերպարանքի և ձևի՝ տարմերի և երամների բաժանված և զատորոշված. նրանցից ոչ ոք կոկորդաձայն չի արտաշնչում և թևերը տարածելու ժամանակ օդը ճեղքում, [այլ] օդը շրջանաձև պտույտի մեջ մտնելով են պատռում: Մի մասը ցամաքային կենդանիներ են, մի մասն էլ՝ երկկենցաղներ: Երբեմն ջրերի մեջ են բնակվում, երբեմն էլ՝ ցամաքի վրա: [Աստված] օրհնեց նրանց և ասաց. «Աճեցե՛ք, բազմացե՛ք և լցրե՛ք երկիրը» (Մճնդ. Ա, 28): Եվ ցերեկը լրանալիս ու գիշերն ավարտվելիս հինգերորդ օրն եղավ, որ հինգերորդ դարի պատկերն ու օրինակն է՝ սկսած Սամուել մարգարեի տասնվեցերորդ տարուց և վախճանի օրերից, երբ տաճարը շինվեց և դարձյալ նորոգվեց, նաև Բաբելոնի գերությունից Իսրայելի որդիների դարձը:

3. Իսկ Մեծ Հինգշաբթի օրը փրկագործ Հիսուս խորհրդի վերնատունն է դիմում գալիս՝ Բաղարջակերացի առաջին օրվա մոտքին օրենքով հասանելին կատարելու՝ ըստ Մովսեսի օրենքների տեսչության աշակերտների հետ Զատիկն ուտելու: Որովհետև այն ժամանակ եգիպտացիների երկրում մեծն Մովսեսին Տիրոջից հրամայվեց գառներն Իսրայելի զարմի փրկության համար երեկոյան մորթել, և արյունը [դռան] երկու սեմերին և երկու

¹ Աշխարհաբարի վերածումն ըստ հեպկյալ հրապարակության, **Զաքարիա Կաթ. Չազեցի**, Ճառք, աշխատասիրությամբ Ն. Պողոս Անանյանի, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1995, էջ 214-248:

շրջանակների վերևը ներսից և դրսից քսել, որ հոգին ու մարմինը, խոսքերն ու գործերը, մեր ներքին և արտաքին մարդն են խորհրդանշում, մեր զգայարաններն էլ Աստծո Գառնի՝ աշխարհի մեղքերը վերցնողի արյամբ օծված են լինում: Իսկ հրեշտակը, գիշերն այնտեղով անցնելով, եգիպտացիների անդրանիկներին էր հարվածում, այն բանի փոխարեն, որ սատանան մարդկային ցեղի անդրանիկին՝ Ադամին վիրավորեց:

Իսկ այսօր Տերը խորհրդի վերնատանը դների անդրանիկին և առաջնորդին է դատապարտում, երբ աշակերտներին ասում էր. «Այս աշխարհի իշխանը դատապարտված է և դուրս պիտի գնա» (Հովհ. ԺԲ 31, ԺԶ 11): Այս է [Տիրոջ] անքուն մնալու այն գիշերը, երբ որ քանանացիների երկրում Աբրահամի հետ խոսեց, որ Մովսեսի միջոցով Աբրահամի զավակի նկատմամբ կատարեց չորս հարյուր տարի հետո՝ նրանց ներողություն չարչարելով և նրանց [Իր] բարձր բազկով խոստացված երկիրն առաջնորդելով: Տարիների փոխարեն չորս սերունդների փոփոխումներն է դնում, որ Ադամից Նոյ [է], Նոյից՝ Աբրահամ, Աբրահամից՝ Դավիթ, Դավթից էլ մինչև Իր փրկարար գալուստը: [Եվ Հիսուս] դների լեզուն բանակները դատապարտելու և մարդկանց անմարմին փարավոնի ձեռքից փրկելու եկավ:

4. Արդ, Նիսանի՝ առաջին ամսվա տասնչորսերորդ օրը, գառի արյան հեղումը, Բաղարջակերացի և Իսրայելի փրկության սկիզբը երեկոյան էր լինում: Իսկ այսօր՝ Նիսան ամսվա տասնչորսերորդ օրը, տիեզերքի փրկավետ այս խորհուրդը՝ Քրիստոս ծագեց, ինչպես երանելի Մատթեոսն է գրում: «Առաջին-ասում է,-Բաղարջակերաց [տոնի] օրն աշակերտները մոտեցան Հիսուսին և ասացին. «Տե՛ր, ո՞րն ես կամենում՝ Քեզ համար զատկական ընթրիքը պատրաստեն, որ ուտեն» (Մատթ. ԻԶ 17): Եվ Հիսուս աշակերտներից երկուսին ուղարկեց, որոնք Հին և Նոր Կտակարանները, առաքյալներին և մարգարեներին են խորհրդանշում: Եվ նրանց ասում է. «Այդ քաղաքը գնացեք», այսինքն՝ այս աշխարհը, որովհետև փրկության խոսքերն էին պատրաստվում ավետարանել: «Երբ այն քաղաքը մտնեք, ձեզ մի մարդ կհանդիպի, ով ուսին ջրի սափոր կունենա» (Ղուկ. ԻԲ 10): Այս կանխատեսությունն աշակերտներին ցույց տվեց այն խոսքը հավաստի դարձնելու համար, ինչպես օրինակ, երբ Սամվել մարգարեն Իսրայելի համար Սավուդին թագավոր էր օծում և հանդերձյալ բաների մասին մարգարեանում: [Նա] ասում է. «Երբ մեզանից հեռանաս, քեզ մարդիկ կհանդիպեն, որոնք Բաբելի գերեզմանի մոտ կելնեն՝ գինու տիկերն ու այծերի ուլերը րարձած» (Ա. Թագ. Ժ 2): Եվ ինչպես անապատում ոսկե սափորը երկնքից իջած հացը՝ մանանան է խորհրդանշում, Հորդանանի ակունքների վրա Եղիսեի սափորն էլ՝ Երիքով քաղաքի անարատությունը: «Եվ ինչքա՛ն վայելուչ էին խաղաղության ավետարանիչների ոտքերը երևում» (Ես. ԾԲ 7, Հոմ. Ժ 15), կամ էլ, թե ավազանի ջրերի մասին է ասել: Եվ քանի որ սափորը խեցեղեն աման է, և ջուրն իր մեջ պարփակած, այսպես էլ մեր նյութական և հոգեղեն այս մարմինը կենդանի ջուրը՝ Քրիստոսին, շարունակ իր մեջ ունի՝ հավատքով մեր սրտերում բնակված. «Որովհետև այս խեցեղեն ամաններում զանձեր ունենք» (Բ. Կորնթ. Գ 7):

«Ում տունը մտնեք, այն տանտիրոջը կասեք. «Վարդապետն ասում է՝ ո՞րն է իմ իջևանը, որ աշակերտներին հետ այս Զատիկն ուտեն»» (Մարկ. ԺԴ 14, Ղուկ. ԻԲ 11): Քանի որ այն մարդը, որ սափորը բարձել էր, Հովսեփի սպասավորներից էր: Տանուտերն էլ ինքն

Արեւմաթացին էր, ով այն մեծ գիշերը Տիրոջն սպասավորելուն արժանացավ՝ [Հիսուսի] մարմինը պատելով ու թաղելով: *«Եվ նա ձեզ զարդարված մի մեծ վերնատուն ցույց կտա, այնտեղ պատրաստեցեք այս Զատիկն ուտելու»* (Մարկ. ԺԴ 15, Ղուկ. ԻԲ 12): Որովհետև բոլոր նրանք, ովքեր իրենք իրենց այս գետնաքարշ և աղտեղածուսի կյանքից բարձրացնում են և տաճարագործելու համար առաքինի գործերով պճնազարդվում, Բանն Աստծուն են արժանի լինում [տեսնելու]: Եվ ինչպես օրինակ այն ժամանակ Մովսեսին Սինեական լեռը կանչեց, որն [այնքան] էր հրով վառվում և բորբոքվում ցոլում, որ Իսրայելի որդիներն անճառելի, հրաշափառ և վայելչազարդ Աստծո փառքի կերպարանքը տեսնել չէին կարողանում, այնտեղ էլ Մովսեսի միջոցով իսրայելյան բանակին գրավոր օրենքները տվեց:

5. Իսկ այսօր [Հիսուս] իր երջանիկ աշակերտներով զարդարված վերնատունն է գալիս և օրենքով հասանելին կատարում, այս նոր ուխտի սկիզբն է դնում, ավետարանական քարոզությամբ էլ, որ եկավ ամբողջ աշխարհում տարածելու, մեզ վայելչական դրախտը հրավիրեց՝ վայելչականաբար առաջինից էլ առավել հրաշալի դարձնելով և այնտեղից երկնավոր ըղձակերտ բարիքները փոխադրելով. *«Ինչ աչքը չտեսավ, ականջը չլսեց, և մարդու սիրտը չըմկավ»* (Ա. Կորնթ. Բ 9):

«Եվ երբ երեկո եղավ, տասներկու աշակերտների հետ սեղան էր նստել» (Մատթ. ԻԶ 20): Մե՛ծ սքանչելիքներ և հրաշափա՛ռ հրաշքներ: Որովհետև ով քառակերպ աթոռին է նստում, մեզ այսօր ցանկացավ փրկել, աշակերտների հետ է սեղան նստում, որպեսզի մեզ կանչելով՝ Աբրահամ մահապետի հյուրերի հետ համադասի:

«Մի՛նչդեռ ուտում էի՛ն, աշակերտներին ասում է. «Ձեզանից մեկն ինձ մատնելու է» (Մատթ. ԻԶ 21): Ով խոսքով բոլոր արարածներին է կերակրում, իր ձեռքերն է տարածում և բոլորին հագեցնում, և *«Բոլորի աչքերը նրան են ապավինում, և նա է կերակրողը տալիս»* (Սաղմ. ԺԽԴ 15): *«Նա ազոավների ձագերին, որոնք իրեն են դիմում, կերակրում է, իսկ առյուծների կորյունները մոնչում են, հափշտակում և նրանից կերակուր են աղերսում»* (Սաղմ. ԺԽԶ 7), այսօր արարածների Արարիչն աշակերտների հետ է ուտում, որպեսզի մեզ երկնքից իջած հացը՝ անմահ կերակուրը, պարզևի:

Ավելի վերև ասում է. *«Երուսաղեմ ենք ելնում և Մարդու Որդին մեղավոր մարդկանց ձեռքն է մատնվում»* (Մատթ. Ի 18): Իսկ այսօր մատնիչի անամոթ և լիրբ կեցվածքը կանխատեսեց, ով ի սեր երեսուն արծաթի գերի դարձավ՝ կամենալով երկայնամիտ խոնարհությամբ նրան ուղղության բերել, հանդիմանության կշտամբանքներն ընդհանուր և անորոշ է անում, որպեսզի ախտը նրան ճանաչեցնի, որը նա կրում էր և որը քահանաների հետ խորհեց, ահավոր խոսքով էլ վախեցնում, ուսուցանում է, թե ինքն է սրտերի և երկամների խորհուրդների գիտակն ու քննիչը (տե՛ս Սաղմ. Է՝ 10), կսկծելով էլ նրան գորովական խոսքով չմորմոքեց՝ ասելով. *«Ո՛վ ողորմելիդ և թշվառականդ, ինչո՞ւ ինձ քահանաների մոտ զրպարտեցիր»*, որպեսզի մատնիչը չլրբանա և չլկտիանա: Որովհետև այսպիսի երկայնամտությամբ և հեզությամբ պետք է վարդապետն ու վերակացուն մեղանշածներին խրատեն և հանդիմանեն: Եվ Հուդան հասկացավ, թե [Հիսուս] ամեն ինչ հասկանում է և ստույգ գիտե, բայց արծաթի մկատմամբ սերը նրա սրտի մտքի աչքերը կուրացրել և խավարեցրել էր: Իսկ մյուս երանելի աշակերտները, երբ ահավոր և սոսկալի

այն խոսքը լսեցին, կրակ կտրեցին, նրանց սրտերի խորհուրդները բորբոքվեցին, նրանց որովայններն էլ տաքացան չորացան: Թեպետև նրանց խղճմտանքը մաքուր էր, իրենց սրտերի անցած չարիքներն էլ՝ անարատ և մաքուր, բայց առաջիկայում և ապագայում սպասվող իրողության մասին չգիտեին, թե ինչպիսի՜ դեպքեր էին նրանց պատահելու, քանի որ ամեն ինչում Տիրոջ անսուտ և ճշմարիտ խոսքը գիտեին, վարանաձ մտնում հարցնում էին [Տիրոջը] յուրաքանչյուրն իր համար: Իսկ մարդասեր և ողորմած Տերը նրանց սրտերի տարակուսանքները տեսավ, գթաց և նրանց սաստիկ տազնապից ազատեց: Ասում է. *«Ով որ իր ձեռքն ինձ հետ պնակի մեջ մտցրեց, նա՛ է ինձ մատնելու»* (Մատթ. ԻԶ 23): Բայց [աշակերտները] ճիշտ կերպով խոսքը չկարողացան ըմբռնել, որովհետև Հիսուսի մոտ աջից և ձախից Պետրոսն ու Հովհաննեսն էին նստած: Բայց Հուդան իր ձեռքը կարկառեց և պնակի մեջ մտցրեց, իսկ [աշակերտներից] յուրաքանչյուրն իր մեջ տանջվում էր սոսկալի խոսքը լսելուց հետո:

6. Դարձյալ ալլաբանորեն է մատնիչին զարհուրեցնում և ոչ թե առերես հանդիմանում: *«Կգնա, -ասում է,-մարդու Որդին, ինչպես և գրված է, որայց վա՛յ այն մարդուն, ում ձեռքով մարդու Որդին կմատնվի: Նրա համար ավելի լավ կլինեք, եթե այն մարդը ծնված չլինեք»* (Մատթ. ԻԶ 24), և *«Ավելի լավ կլինեք նրա պարանոցից էջի երկանաքար կախված լինեք և ծովի խորքերը գցված»* (Մարկ. Թ 41): Որովհետև եթե այն մարդը ծնված չլինեք, այս աշխարհում աստվածամարտ և տիրավաճառ չէր լինի, մասնադատարարված անջեջ թրին և անքուն որդին: Եթե [անգամ] ծովի խորքերում հեղձամահ էլ լինեք, հասարակաց հարության ժամանակ ամբողջ մարդկության հետ կվերանորոգվեք:

Մատնիչը կրկին լրբությամբ պատասխանեց և ասաց. *«Մի՞թե ես եմ, Վարդապե՛տ: Տերը նրան ասաց՝ դո՛ւ ասացիր»* (Մատթ. ԻԶ 25), որովհետև Աստված երբեք մեղավորին ավելի չատեց, քան լրբին և անամոթին: Եղբայրասպան Կայենն անամոթաբար Տիրոջն ասում էր. *«Մի՞թե իմ եղորո պահապանն էի»* (Ծննդ. Դ 9): Այստեղ էլ աստվածավաճառ Հուդան էր լրբաբար հարցնում. *«Մի՞թե ես եմ, Վարդապե՛տ»* (Մատթ. ԻԶ 25): Կայենին ասում է. *«Պահապանը չէիր, ինչո՞ւ սպանողը դարձար»*: Այստեղ էլ Հուդային է ասում՝ դո՛ւ ասացիր: Այնտեղ Կայենի վրա մշան դրեց, որ երկրի վրա ահ ու դողով շրջեր: Այստեղ էլ Հուդային աստվածային փրկությունից զրկեց և սատանային մատնեց:

7. *«Վեր կենալով, -ասում է,-այն ընթրիքից՝ իր հանդերձները մի կողմ դրեց և մի սրրիչ վերցնելով՝ մեջքին կապեց: Զուր վերցրեց և կոնքի մեջ լցրեց և սկսեց աշակերտների ոտքերը լվանալ և մեջքին կապած սրրիչով սրբել»* (Հովհ. ԺԳ 4-5): Այն ժամանակ Եգիպտոսից, երբ [Մովսեսը] պատրաստվում էր Իսրայելի որդիներին խոստացված երկիրն առաջնորդել, գիշերը՝ Բաղարջակերաց [տոնի] սկզբին էին զատիկն ուտում և Կարմիր ծովով անցնում: Իսկ այսօր այստեղ, երբ Բաղարջակերաց զատիկը կերան, աշակերտների ոտքերն է լվանում, որպեսզի նրանց համար ճանապարհներ պատրաստի դեպի Վերին Երուսաղեմ և դեպի կենաց ծառը տանող շավիղներ բացի, որտեղից Ադամն Աստծո ոտնաձայնից արտաքսվեց: Որովհետև [վերջինս] ճանապարհ պատրաստեց դեպի գիտության ծառը՝ պատվիրանադրի հրամաններին չանսալով: Իսկ մեծն Մովսեսին պատվիրեց կոշիկները հանել, որովհետև մորենու մեջ աստվածային հուրը տեսավ: Իսկ այսօր աշակերտների կոշիկներն է հանում, քանի որ անպարագրելի Աստծուն տեսան մարմնի մեջ,

ինչպես որ Մովսեսին էր պատվիրված քարոզել Իսրայելի որդիներին: Եվ իր մեջքին կապած սրբիչը հանեց, որպեսզի նախահոր մաշկեղեն զգեստը պատռի և արփիափալ պատմունճանով զարդարվելով՝ պնդված մերկացածին ծածկի:

Ջուրը կոնքի մեջ է լցնում, որ Ավագանի արգանդն է խորհրդանշում, որով հեթանոսները վերածնվում են [Երկնավոր Հոր] որդեգրությամբ: Եվ սկսեց աշակերտների ոտքերը լվանալ, որպեսզի նրանց համար նեղ դոնից և անձուկ պողոտայից [երկնքի] ճանապարհը պատրաստի: Եվ մեջքին կապած սրբիչով էր մաքրում, որպեսզի ցույց տա, թե մարմնի քրտինքի և աշխատության միջով ներքին մարդն է մաքրում նորոգում, արյան չափ մարմնին և կարմիր արյանը հակառակվում՝ տաժանալից աշխատությամբ հաճույքներից բաժանվելու և կենդանի աշխարհը թռչելու համար, ինչպես Իսրայելը Կարմիր ծովի խորքերում ծովաբաժին լինելով, խոստացված երկիրն էր շարժվում:

8. Եվ անժամանակ Աստված սկսեց հողեղեն ծառաների ոտքերին խոնարհվել: *«Միմոն Պետրոսին է մոտենում: Պետրոսը պատասխանեց և ասաց. "Տե՛ր, դո՞ւ ես իմ ոտքերը լվանում": Իսկ Տերը Պետրոսին ասաց. "Ինչ ես անում եմ, դու այժմ չես հասկանում, թայց հետո կհասկանաս": Պետրոսն ասաց. "Իմ ոտքերը հավիտյան չես լվանա»* (Հովհ. ԺԳ 6-8): Ինչպես այն ժամանակ Փիլիպպյան Կեսարիայի կողմերում Նրան որպես Աստծո Որդի դավանեց և երանության արժանացավ, որովհետև Նրան ճշմարիտ Աստված և Արարիչ գիտեր, ասում է. «Ինչո՞ւ եմ ձեռքերը, որոնք երկինքն ու երկիրն ստեղծեցին, իմ ոտքերը լվանում, և կամ [ինչո՞ւ] ես Քո արարչական գլուխն իմ ոտքերին խոնարհեցրել, ումից սերովբեներն ու բազմակույնք քերովբեներն են սարսում: Բոլոր իշխանությունների ջուկերն էլ այն տեսնելով՝ ինձ վրա են զայրանում բարկանում, ինչո՞ւ է աստվածային ձեռքը հողանյութ ոտքերս լվանում»: Իսկ բոլորի Տերը նրա ջերմեռանդ սիրո բարձունքների՝ իր վրա հարձակումները տեսավ և նրա դիմադրությանը ցանկացավ վերջ դնել: Ասաց. *«Եթե ես քեզ չլվանամ, ինձ հետ մաս չես ունենա»* (Հովհ. ԺԳ 8): Որից էլ զարհուրած՝ Պետրոսն ասում է. *«Տե՛ր, ոչ միայն ոտքերս, այլև գլուխս էլ լվա՛»* (Հովհ. ԺԳ 9): Ոչ թե մարմնիս մի մասը, այլ առհասարակ բոլոր վերջույթներն ու անդամները [լվա՛], որպեսզի Քեզ հետ իմ հաղորդությունը չափավոր չլինի՝, այլ անչափ և բոլոր մասերով, որպեսզի իմ առավել անարժանություններով քո գերագույն աստվածության անճառելի փառքը [տեսնելուն] արժանանամ: Տերն ասում է. *«Լվացվածի՞ն ոչինչ պետք չէ»* (Հովհ. ԺԳ 10): Որովհետև դուք իմ անճառելի փառքը դեմառդեմ եք տեսնում և հայտնապես Կենաց Բանին եք շոշափում. *«Որովհետև բազում մարգարեներ և թագավորներ ցանկացան տեսնել. ինչ որ դուք տեսնում եք, թայց չտեսան, և լսել՝ ինչ որ դուք լսում եք, թայց չլսեցին»* (Մատթ. ԺԳ 17): Եվ արդ, երանելի են ձեր աչքերն ու ականջները: Եվ բոլորդ կենաց խոսքի համար մաքուր եք, որ ձեր ականջներին ճառեցի, թայց ոչ բոլորդ: Դարձյալ այստեղ մատնիչին է ակնարկում: Բայց ձեր ոտքերը, ասում է, այն բանի համար պիտի լվանամ, որպեսզի ավետարանիչներիդ ոտքերն այդ լեռան վրա գեղեցիկ երևան, երբ բոլորին փրկության Ավետարանը քարոզելու գնաք:

9. Եվ երբ աշակերտների ոտքերը լվաց, իր հանդերձները հագավ և կրկին սեղան մատեց, որովհետև անճառ փառքից խոնարհվեց և [մեր] հողանյութ բնությունը հագավ, մեզ Ադամի անեծքներից ազատեց և վերստին փառքի աթոռին մատեցրեց: Բայց ասում է.

«Ձեզ խոնարհության օրինակ տվեցի: Որովհետև Ես՝ Արարիչս և Տերս, [ձեր] ոտքերը լվացի, դուք էլ միմյանց նկատմամբ պարտավոր եք սիրով խոնարհվել» (Հովհ. ԺԳ 14-15): Որովհետև առանց խոնարհության անկարելի է համբերել և բարձրանալով անկյալ հրեշտակների հակառակամարտ զորությունը ժառանգել: Դարձյալ հանդիմանելով մատնիչին է ակնարկում, մարգարեի միջոցով էլ կշտամբում հանդիմանում է՝ ասելով. «Ով ինձ հետ հաց էր ուտում, իմ դեմ դարձավ» (Հովհ. ԺԳ 18, Սաղմ. Խ 10):

«Երբ Հիսուս այս ասաց, իր հոգում խոռվվեց և ասաց. «Ձեզանից մեկն ինձ մատնելու է»» (Հովհ. ԺԳ 21): Այս խոսքով ամբարիշտ Ապողիմարին է կշտամբում, հանդիմանում, ով ասում էր. «Մարմնացյալ Բանը մարդկային հոգի չունեմ», որովհետև ինչպես առանց մարմնի է անկարելի չարչարվել, նույնպես էլ առանց հոգու է անհնարին խոռվվել: Մատնիչին է կշտամբում, որովհետև չուղղվեց: Եվ թեպետ իր հարցուփորձի ժամանակ ավելի վեր հանդիմանեց, ասաց՝ Դո՛ւ ասացիր, մա՛ս բոլորից առաջ մատնիչի ոտքերը լվաց, բայց այն թշվառականը չպատկառեց և Տիրոջ փոխարեն հանդգնելով՝ իր ձեռքը պնակի մեջ մտցրեց: Բայց երբ Տերը մատնիչի անուղղելի և անհնազանդ միտքը հասկացավ, վճռեց նրան աշակերտներից հեռացնել:

Երբ աշակերտները Տիրոջից ահավոր և սոսկալի խոսքը լսեցին, տարակուսած միմյանց էին նայում, թե ո՛ւմ մասին են այս ահավոր խոսքերը: Որովհետև ավելի առաջ էլ ամեն մեկն իր համար էր Տիրոջը հարցնում, բայց չհասկացան, թե ո՛ւմ մասին են այն խոսքերը: Պետրոսը Ջեբեդիոսի որդի Հովհաննեսին հասկացրեց, որ [Տիրոջը] հարցնի, թե ո՛վ է դա գործելու: Իսկ նա Հիսուսի կիս մոտն էր բազմած, որովհետև նա Տիրոջից ավելի էր սիրված, քան բոլորը և Պետրոսին համապատիվ էր, ով բոլորի գլուխն էր և բոլորից առավել Տիրոջ մոտ համարձակություն ուներ: Նաև Տիրոջ կրծքին փարվելով՝ հարցնում էր, թե ո՛ւմ մասին է ասում: Տերն էլ նշան ցույց տվեց. «[Նա է], ում ես թաթախած պատառը տամ: Եվ իսկույն պատառը թաթախելով՝ Հուդա Իսկարիոթացուն տվեց» (Հովհ. ԺԳ 26): Որովհետև պատառը ջրի մեջ թաթախեց. օրհնությունները մաքրեց և նրան պահապան փրկությունից զրկեց, ինչպես այն ժամանակ Կալեմին, Սավուդին և Եսավին, ով ամորթանկությունից զրկվեց: «Եվ պատառը վերցնելուց հետո սատանան նրա մեջ մտավ» (Հովհ. ԺԳ 27), ինչպես այն ժամանակ էլ Հոգին Սավուդին լքեց, և չար այսը Տիրոջ թույլտվությամբ նրան խեղդում էր:

Ինչպես օրինակ՝ կույսի հետ պոռնկացող երիտասարդը չի համարձակվում անմիջապես մերձենալ, այլ երբեմն [ինչ-որ բաներ] է ակնարկում, երբեմն ժպտում, ապա քրձեր է վրան գցում, քարկոծում, մինչև իր ուզածին հասնելը, ապա չարի ներգործություններով մերձենում հպվում է: Այսպես էլ սատանան էր կերպարանվում. Հուդային էր մոտենում, որովհետև արծաթսիրության ախտն էր նրա մեջ տեսնում, բազում պոռնիկներ էին միշտ նրա շուրջը պարում, բայց [սատանան] երբեք չէր համարձակվում մերձենալ և նրա մեջ բնակվել, որովհետև բազում պոռնիկների և մաքսավորների հափշտակեց հանեց նրանից: Բայց երբ տեսավ, թե Տերը Հուդային [իր] պաշտպանությունից հեռացրեց, նրա սրտում գնաց բնակվեց:

10. Հիսուս նրան ասում է. «Ինչ անելու ես, իսկույն արա՛» (Հովհ. ԺԳ 27): Բեզ տասներկու առաքյալների հետ դասեցի, Իսրայելի տասներկու ցեղերի դատողական աթոռ-

ներն առաքյալների հետ խոստացա քեզ տալ, դներին քեզ հնազանդեցրի, զանձանակի վրա քեզ նշանակեցի և քո անունը խոստացա երկնքում գրել: Բայց դու ամեն ինչ արհամարհեցիր և երեսուն արծաթն ընտրեցիր՝ որպես քո Արարիչ Տիրոջ [մատնության] զին: Արդ, ամեն ինչ քեզանից վերցրեցի և երեսուն արծաթը քո ձեռքը տվեցի, ինչպես օրինակ Նենեմանի արծաթը Գեեզը վերցրեց և բորոտությամբ վարակվեց, կամ ինչպես Եսավը, ով անդրանկությունը տվեց և ոսպնաթանն ստացավ. «*Եվ նա պատուով վերցնելով՝ դուրս ելավ: Եվ գիշեր էր*» (Հովհ. ԺԳ 30): Որովհետև այնուհետև ոչ թե ըստ իր կամքի էր գնում, այլ սատանան էր նրան ճեպելով շարժում, ինչպես մի երիվար ասպարեզում էր մտրակում, որովհետև ի չարն էր շարժում, ընթանում: Իր սրտում բույն դրած շահած արծաթի համար փութով տագնապում էր և Պետրոսին և Հովհաննեսին չարանախանձում, որովհետև իրենից ավելի առաջնային էին:

«*Եվ մինչդեռ նրանք ուտում էին, Հիսուս հաց վերցրեց, օրհնեց, զոհություն հայտնեց, կտրեց տվեց աշակերտներին և ասաց. "Առե՛ք, կերե՛ք, ա՛յս է իմ մարմինը"*» (Մատթ. ԻԶ 26): Որովհետև [զատիկը] Եգիպտոսում գիշերը պատվիրեց ուտել, որն Աստծո ճշմարիտ Գառի՝ աշխարհի մեղքը վերցնողի օրինակն է: Օրինակ՝ վերցրու, մատնությունը ցույց տվեց. այս ճշմարտության սկիզբն է դնում, որովհետև այնտեղ էլ տասներկու ցեղերը հրով խորոված գառան միսը ճաշակեցին: Իսկ այստեղ տասներկու աշակերտներով էլ ամբողջ մարդկությանն են կանչում՝ պատրաստված սեղանին հորդորելով: Այնտեղ բազում անբան գառներ մորթվեցին, իսկ այստեղ հոգևոր մի գառը բոլորին բավարարեց՝ մշտնջենավոր և անսպառ պատարագը, որպեսզի ճաշակենք և փոխվենք՝ զիտության ծառից ճաշակելով:

«*Եվ թաժակը վերցնելով՝ զոհություն հայտնեց և իր ընտրյալ աշակերտներին տվեց և ասաց. "Առե՛ք, բոլորդ էլ խմեցեք. այդ է Նոր Ուխտի իմ արյան թաժակը, որ ձեր և շատերի մեղքերի թողության համար է թափվում"*» (Մատթ. ԻԶ 27-28): Այնտեղ տների սեմերի վրա դրոշմված գառների արյունը ժողովրդին անդրանիկների կոտորածից էր աներկյուղ պահում, ջուրն էլ զավազանահար ապառաժից հոսելով՝ Իսրայելի տանջված ազգը: Իսկ այսօր պատվական սուրբ արյունն է ամբողջ մարդկությանը բաշխում, որը տիգախոց կողից մեր մեջ հոսեցրեց՝ բխած կենդանի արյունը և ջուրը: «*Նոր ուխտի, -ասում է,-արյան*», որովհետև այն հիմն անցավ, որն ըստ օրենքների օրինակն ու պատկերն էր: Եվ արդ, այս նորն աշխարհի փրկության համար նորոգվեց:

11. «*Բայց որթատունկի ընթացից այսուհետև չեմ խմի, մինչև այն օրն արքայության մեջ կխմեմ*» (Մատթ. ԻԶ 29): Չեմ ճաշակի, ասում է, ուրիշը ձեզ հետ: Բայց [այն ժամանակ կճաշակեմ], երբ երրորդ օրը փառքով գերեզմանից հարություն առնեմ, երբ մահը խափանեմ և դժոխքն ավերեմ, սատանային կապեմ և գերիներին ազատեմ, աստվածազարդ հրաշափայլելով էլ ձեզ մոտ գամ, այդ է արքայություն անվանում: Նա այն ժամանակ էլ Փիլիպպյան Կեսարիայում էր ասում. «*Այստեղ գտնվողների մեջ ոմանք կան, որոնք մահ չեն ճաշակի, մինչև Մարդու Որդուն՝ փառքով եկած չտեսնեն*» (Մատթ. ԺԶ 28, Մարկ. Ը 39): Լեռան վրա Նրա այլակերպությունն է խորհրդանշում, ինչպես այստեղ էլ հարությունը հայտնեց:

Ասում է. «*Ով սուր ունի, թող վերցնի, իսկ ով չունի, թող իր հագուստները վաճառի և*

սուր, մախաղ և քսակ վերցնի» (Ղուկ. ԻԲ 36): Երբեմն չի հրամայում վերցնել, իսկ այժմ ասում է՝ վերցրե՛ք: Փորձությունն է ցույց տալիս, որ առաջիկա գիշերն էր լինելու, մասն ալն փախուստը, երբ [աշակերտները] Վարդապետին թողնում լքում են: «Եվ այստեղ երկուսը կան»: Որովհետև այն գաղը, որ ըստ օրենքի սեղանին ուտում էին, սրով էին կոտրատում: «Եվ Հիսուս ասում է՝ բավական են»: Որովհետև ով հոգով է վառվում, ճշմարիտ և ուղիղ հավատքով, առաքինի մարմնով և սուրբ վարքով, մրա համար բավական է ելնել հոգևոր ասպարեզ՝ Քրիստոսին հետևելով:

«Եվ օրհներգեցին և Ջիթենյաց լեռը ելան» (Մատթ. ԻԶ 30): Որպեսզի մենք սովորենք, [որ] երբ հոգևոր սեղանից ճաշակենք, Պարգևողին զոհություն հայտնենք և գետնաքարշ կյանքից դեպի աստվածային խորհուրդը բարձրանանք: Իսկ Հուդան այդ մասին գիտեր: [Հիսուս] միշտ ամբոխից մեկուսանում էր, որովհետև սովորական տեղից խույս չտվեց, քանի որ կամավոր է աշխարհը փրկող չարչարանքներից գալիս:

Եվ աշակերտներին ասում է. «Արդարև ասում եմ ձեզ. «Դուք ամենքդ էլ Իմ պատճառով զայթակղվելու եք» (Մատթ. ԻԶ 31): Եվ մարգարեի խոսքը մեջբերելով՝ վկայում է. «Գրված է. «Հովվին պիտի հարվածեմ, և ոչխարները պիտի ցրվեն: Իմ հարություն առնելուց հետո, ձեզանից առաջ Գալիլիա պիտի գնամ» (Մատթ. ԻԶ 31-32): Իր կանխագիտության մասին է ասում, մրանց աստվածային զորության իրողությունը ցույց տվեց՝ Իր չարչարանքների մասին մրանց պատմելով: Դարձյալ խոսելով մրանց հրաշափառ հարությանը էր քաջալերում: «Պետրոսը պատասխանեց և ասաց. «Թեպետ թողորն էլ զայթակղվեն, թայց ես չեմ զայթակղվի» » (Մատթ. ԻԶ 33): Վարդապետի հանդեպ քո ջերմեռանդ սերը լավ է, ո՛ր Պետրոս, բայց ինքնազլխությունդ գովելի չէ: Դրա համար էլ Տերը հանդիմանելով ասում է. «Արդարև քեզ եմ ասում. այս գիշեր մինչև աքաղաղի երեք անգամ կանչելը երիցս կհրաժարվես՝ [ասելով], թե ինձ չես ճանաչում» (հմմտ. Ղուկ. ԻԲ 34): Պետրոսն ասում է. «Կմեռնեմ, թայց քեզանից չեմ թաժանվի» (հմմտ. Մատթ. ԻԶ 35): Դրան մյուս առաքյալներն էլ համաձայնվեցին, որովհետև սատանան սկզբում տասներկուսի հետ չէր համարձակվում մարտնչել, այլ [միայն այն ժամանակ հանդգնեց], երբ Հուդային բռնեց և գերեվարելով աշակերտներից հեռացրեց, [սատանան] մաս Պետրոսի վրա էր իր ատամները կրճտացնում՝ մրան սասանելու համար, որի համար Տերն էլ պատասխանում ասում է. «Սատանան ցանկացավ քեզ ցորենի մեջ մտնել, թայց [Ես] Հորն աղաչեցի, որպեսզի քո հավատքը չպակասի» (Ղուկ. ԻԲ 3): Բայց Հորն աղաչել ասաց, որովհետև այն ժամանակ այս խոսքն էր պատշաճ, որովհետև հրեաները կարծում էին, թե Նա Աստծուն հակառակ է: Ինքնազլխության պատճառով Պետրոսին փորձության ժամանակ փոքր-ինչ թողեց, որպեսզի մենք էլ խրատվենք. ոչ թե մեզ [պետք է] ապավինենք, այլ՝ Աստծուն:

12. «Այն ժամանակ Հիսուս մի գյուղ է գնում, որի անունը Գեթսեմանի էր» (Մատթ. ԻԶ 36), որ «կանթեղների ձոր» է թարգմանվում: Որովհետև այնտեղ էր Հուդան հրեաների հետ պայմանավորվել՝ մրան ամբոխից մեկուսի բռնելու համար: Այդ տեղը Դավիթը հեռվից հոգով տեսավ և այնտեղով բոկոտն անցավ, երբ Աքիսողոմի երեսից էր փախչում: Եվ այն «կանթեղի ձոր» անվանվեց, եբրայեցերեն լեզվով՝ «Գեթսեմանի», որովհետև այնտեղ Տիրոջ վրա ջախերով և լապտերներով հարձակվեցին:

«Եվ Հիսուս աշակերտներին ասում է. «Դուք այստեղ նստեցե՛ք, մինչև ես գնամ աղոթեմ»» (Մատթ. ԻԶ 36): [Աղոթելու գնաց], որպեսզի մեզ սովորեցնի, [որ] փորձության ժամանակ [պետք է] առանձնանալ և աղոթքներով մեղությունից փախչել:

«Եվ իր հետ Պետրոսին և Ջերեդեոսի երկու որդիներին վերցրեց» (Մատթ. ԻԶ 37): Նրա համար է նրանց իր հետ ընտրում վերցնում, որովհետև իր հետ էին, երբ Հայրոսի դստերը կենդանացրեց, իր հետ էին մաս Թաբոր լեռան վրա և այնտեղ իր այլակերպության հրաշափառ հրաշքը տեսան:

«Եվ սկսեց,- ասում է,- տրտմել և տագնապել: Եվ նրանց ասաց. «Մահու չափ հոգիս տրտում է»» (Մատթ. ԻԶ 38, Մարկ ԺԴ 34): Այնտեղ այն ժամանակ լեռան վրա ճառագայթների փայլմամբ և հայրական ձայնի վկայությամբ իր աստվածությունը հայտնապես ցույց տվեց: Մովսեսն ու Եղիան էլ [երևացին], ովքեր Երուսաղեմ Նրա բարձրանալու մասին էին խոսում, որին այսօր գալով՝ իր փրկագործ կամավոր չարչարանքներով կատարեց: Տրտմելիս և տագնապելիս իր մարդկությունը ցույց տվեց, որովհետև կատարյալ Աստված էր՝ Հայր Աստծուց, Սուրբ Կույսից էլ կատարյալ մարդ դարձավ: «Տրտում է,-ասում է,-իմ հոգին», որովհետև հոգով և մարմնով կատարյալ մարդ դարձավ և ոչ թե կիսով չափ մարդ, իսկ այն, որ Ադամին էր ասել. «*Բո հացը տանջանքով պիտի ուտես*», Եվային էլ՝ «*Ցավերով որդի պիտի ծնես*» (Մճճ. Գ 16-17): Տանջանքով ցավն է բացատրում. ոչ թե քեզ համար ես տրտմում, այլ ինձ համար, ո՛վ Փրկիչ:

«Մնացե՛ք և ինձ հետ հսկեցե՛ք և առաջանալով՝ իր երեսի վրա ընկալ» (Մատթ. ԻԶ 38-39): Աղոթքի կանգնեց և աստվածային գլուխը երկրին խոնարհեցրեց, որպեսզի Երկնավոր Հոր ողորմությունը մարդկանց մեջ տարածի: Եվ փառքի թագավորն արարչական գլուխը երկրից բարձրացրեց, որպեսզի մարդկանց բարձրացնելով՝ հրեշտակներին դասակից դարձնի:

Եվ ասում է. «Հա՛յր, եթե հնարավոր է այս րաժակն ինձնից թող հեռու անցնի, ո՛չ ինչպես ես եմ կամենում, այլ քո կա՛մքը թող լինի» (Մատթ. ԻԶ 39): Որպեսզի մենք էլ սովորենք Հորից շնորհակալ լինել, որովհետև Բանը նրա կամքով մեր փրկության համար չարչարանքների մատնվեց: Իր կամքից է հրաժարվում և Հորինը հոժարությամբ կատարում, որովհետև աստվածության էությունը մույնն է Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու համար: Իսկ ում էությունը մեկ է, մույնն է մաս նրանց կամքը՝ անբաժանելի և անխառն: Բայց քանի որ ես էլ դրախտում Արարչի կամքն ու պատվիրանները չկատարեցի, մեղանչելուց հետո էլ Արարչից թաքնվեցի ուղղության գալու [փոխարեն], երբ մա հարցրեց. «Ո՞ր ես, Ադա՛մ» (Մճճ. Գ 9), աղոթքներով էլ [նրա] առաջ չընկա և թողություն չխնդրեցի, այլ Արարչին պատճառաբանելով՝ մեղքն [ուրիշին] վերագրեցի՝ ասելով. «Այդ կինը, որ ինձ տվեցիր, մա ինձ տվեց և [ես] կերա» (Մճճ. Գ 12): Եվ քանի որ Արարչի կամքը չկատարեցի, այլ Հոր կամքից ապստամբեցի, հայրական ծոցից Որդին խոնարհվեց և իմ այս բնությունը հագավ, ինձ համար մեղք և մզվեք դարձավ, որպեսզի ինձ էլ մեղքերից և օրենքների մզվեքներից ազատի: Իմ կերպարանքն առնելով՝ գիշերն ինձ համար աղոթեց, երբ իմ կամքն էր կատարում, ինչ մա վերցրել էր, կատարեց, որպեսզի ինձ Հորը հնազանդեցնի: Արդ, ո՛վ տերերի Տեր, մարդասեր, ոչ թե մահու չափ քեզ համար ես տրտմում և տագնապում, այլ իմ կերպարանքով ինձ՝ ծեծվածիս համար ես ցավում և տխրում, որպես-

զի իմ վերքերն ամոքես:

13. «Գալիս է աշակերտների մոտ և նրանց քնի մեջ ծանրացած գտնում» (Մատթ. ԻԶ 40): Որովհետև Ինքը քնի թույլատրեց շարունակվել և նրանց պաշարել, որպեսզի Պետրոսին կշտամբելով հանդիմանի: Եվ Պետրոսին ասում է. «Չկարողացա՞ր գոնե մեկ ժամ Ինձ հետ արթուն մնալ» (Մատթ. ԻԶ 40), որ պարծենալով ասում էիր. «Եթե մեռնեմ էլ վիճակվի, քեզ չեմ ուրանա» (Մատթ. ԻԶ 35): Եվ դարձյալ երկու-երեք անգամ էլ գնաց, այս նույն խոսքն ասաց, որպեսզի մեզ ուսուցանի, [որ] երբ Աստծուց ինչ-որ բան ենք խնդրում և չենք ստանում, չվհատվենք և չհեռանանք, այլ պետք է անդադար աղոթենք, միշտ խնդրենք, ինչպես գրված էլ է. «Խնդրեցե՛ք և կստանա՛ք, ըստեցե՛ք և ձեր առաջ կրացվի» (Մատթ. Է 7): Եվ երբ անդադար խնդրում ես և չես ստանում, ասա՛ Աստծուն. «Եթե հնարավոր է, լսի՛ր ինձ, իսկ եթե ոչ՝ Դու իմ օգուտը գիտես, թո՛ղ Քո կամքը լինի»: Որովհետև Նա մեր օգուտը գիտե: «Եվ իր աշակերտներին ասում է. «Ննջեցե՛ք այսուհետև և հանգստացե՛ք, քանի որ ժամը հասել է, և Մարդու Որդին մեղավորների ձեռքն է մատնվում»» (Մատթ. ԻԶ 45): Եվ արդ, Բանն Աստված մեղավորների ձեռքն է մատնվում, որպեսզի մեզ՝ մեղավորներին, Ադամի անեծքներից ազատի:

Ղուկասն ասում է, թե երբ աղոթքի էր կանգնած, Նրանից քրտինքն արյան կաթիլների մեջն անում էր, շիր-շիր իջնում էին հոսող արյան շիթերի մեջն (տե՛ս Ղուկ. ԻԲ 24): Ոչ թե արյունն [էր հոսում], այլ արյան մեջն [ինչ-որ բան], որպեսզի մանիքեականների, պանդուկեցիների, լիկանացիների, եվտիքեսականների բերանները փակի, ովքեր Նրա մարդկությունն «առ աչոք» են ասում և ժխտում Նրա մարմնի կրքերը, որպեսզի չարչարանքներն աստվածությանը մերձեցնեն, բայց քրտինքով և երկյուղով Իր մարմնի կատարյալ լինելը ցույց տվեց: Եվ Ադամին ասում է. «Քո հացը քո երեսի քրտինքով պիտի ուտես» (Ծննդ. Գ 19): Քրտինքով քրտինքների պատուհասն է վերացնում, երկյուղով էլ նրանց ազատեց՝ «Ովքեր մահվան երկյուղով ծառայության ժամանակ վտարանդիներ էին» (Եբր. Բ 15): «Եվ երևաց, ասում է, Նրա հրեշտակը և զորացրեց Նրան» (Ղուկ. ԻԲ 43), որպեսզի կատարվի մարգարեի խոսքը, որ ասում է. «Հրեշտակները Նրան զորացնում են»: Եվ որպեսզի մենք սովորենք, թե Աստված Իր հրեշտակներին ուղարկում է և Իրենից երկյուղ ունեցողներին պահպանում (տե՛ս Սաղմ. ԼԳ 8): Եվ ոչ թե Տերը հրեշտակի այցելության կարիքն ուներ կամ էլ պահպանության:

14. «Եվ Հիսուս ասում է. ''Օ՛հ, այստեղից եկե՛ք գնանք, որովհետև հասավ նա, ով Ինձ մատնելու է» (Մատթ. ԻԶ 46, Մարկ. ԺԳ 42): Ահա կամավոր է չարչարանքների գալիս. եթե [Հիսուս] մնար իր տեղում, Հուդան, ամբոխով գալով, Նրան թակարդի մեջ չէր գտնի, ժողովուրդն էլ Նրան որպես սուտասանի և մոլագարի կդատապարտեր: Բայց ահա մինչ այն բաներն էր ասում. «Ահա տասներկուսից մեկը գալիս է, նրա հետ էլ քահանաներից և ժողովրդի ծերերի կողմից խառն ամբոխ՝ սրերով և մահակներով» (Մատթ. ԻԶ 47): Եվ Հուդան մոտենալով՝ Նրան համբուրեց: Իսկ Տերն ասաց. «Բարեկա՛մ, սրա՞ համար եկար, համբուրելո՞ւ էս Մարդու Որդուն մատնում» (Մատթ. ԻԶ 50, Ղուկ. ԻԲ 48): Որովհետև Ադամն օձի դեմ ոչնչով չմեղանչեց, ոչ էլ այն ժամանակ սատանան դավաճանելով Նրան մոտեցավ, [այլ] նրանցից խաբվեց: Այստեղ էլ Տերը ոչնչով Հուդայի և հրեաների դեմ չմեղանչեց և զուր տեղը ժամանելով՝ Նրա վրա հասան, որպեսզի կատարվի մարգա-

րեի այն խոսքը, որ ասում է. «*Իմ սիրո փոխարեն ինձ մատնում էին, րայց ես աղոթում էի*» (Սաղմ. ԺԸ 4):

«Այն ժամանակ ամբոխին ասում է՝ ու՞մ եք փնտրում: Նրանք էլ պատասխանում են՝ *Հիսուս Նազովրեցուն: Իսկ Նա ասում է՝ Ես եմ: Եվ հետ-հետ զննցին և զետին ընկան*» (Հովհ. ԺԸ 4-6): Եվ աշակերտները հիշեցին, թե ինչպե՞ս թզեցին չորացրեց, սրանց էլ իսկույն կարող է կործանել: Դարձյալ նրանց ասում է. «*Ո՞ւմ եք փնտրում*»: Նրանք էլ պատասխանում են՝ *Հիսուս Նազովրեցուն: Եվ ասում է. «Ես եմ, բռնեցե՛ք ինձ և նրանց թո՛ղ տվե՛ք զնալ»* (Հովհ. ԺԸ 7-8): Որպեսզի կատարվի մարգարեի այն խոսքը, որ ասում է. «*Հովվին պիտի հարվածեն, և ոչխարները պիտի ցրվեն*» (Մատթ. ԻԶ 31):

Ասում է. «*Միշտ ձեզ մոտ էի տաճարում և ձեզ էի ուսուցանում, րայց ինձ չբռնեցիք: Սակայն ա՛յս է ձեր անօրենության խավարի գործը*» (Մատթ. ԻԶ 55, Ղուկ. ԻԲ 53): Եվ մոտենալով՝ ձեռքերը մոտեցրին և Նրան բռնեցին: Իսկ աշակերտները, երբ տեսան, թե [այն մարդիկ] զետին ընկան կործանվեցին, քաջալերվեցին և Տիրոջն ասացին. «*Եթե կամենում ես, դրան սրով հարվածենք*» (հմմտ. Ղուկ. ԻԲ 49): Իսկ Պետրոսը Վարդապետի հանդեպ ջերմեանդ սիրուց սուրը հանեց, քահանայապետի ծառա Մաղքոսի ականջը կտրեց: Իսկ Փրկչապետ Հիսուս հրամայեց սուրը պատյանը դնել, որպեսզի ժողովուրդը չզայրանա: Ասում է. «*Բոլոր սուր վերցնողները, սրով են վախճանվում*» (Մատթ. ԻԶ 52): Բայց կարող եմ Հորից արագ անմահ զորքերից տասներկու գումդ հասցնել: Որովհետև Դավթի օրերին մի հրեշտակ Երուսաղեմի վրա ելավ և երեք ժամում ժողովրդից յոթանասուն հազար կոտորեց: Հուդայի արքա Հովսափաթի ժամանակներում էլ եթովպացիների զորքերից մի հրեշտակ երկու հարյուր հազար կոտորեց: Իսկ Եզեկիայի օրերին մի հրեշտակ Սեմեթերին արքայի բանակից՝ ասորական զորքերից, հարյուր յոթանասունհինգ հազար կոտորեց: Իսկ այստեղ աշակերտների առավել վհատության համար է երկնային զորքերի բազմությունը մատնանշում:

Այն ժամանակ, երբ աշակերտներն հասկացան, թե կամավոր է մատնվում, լքեցին [Տիրոջը] և փախան: Իսկ նրանք Հիսուսին բռնելով՝ քահանայապետի գավիթը բերեցին: Պետրոսն ու Հովհաննեսը հետևեցին՝ Նրա ողորմության վախճանը տեսնելու: Երբ Նրան քահանայապետի գավիթը մտցրին, Հովհաննեսն առաջացավ, որովհետև քահանայապետին ծանոթն էր: Հովհաննեսը դուրս ելավ և ցանկանում էր Պետրոսին ներս մտցնել: Իսկ աղախինը, որ դռնապանն էր, ասում է. «*Քահանայից երկնչում եմ դրան ներս թողնելու համար, որովհետև Նրա աշակերտներից մեկն է*»: Պետրոսն ուրացավ և ասաց. «Այն մարդուն չեմ ճանաչում»: Եվ Պետրոսը ներս մտավ, ջահը գավթում վատվում էր, շուրջն էլ սպասավորներ էին նստած: Պետրոսն ու Հովհաննեսը նրանց մեջ նստեցին, և Պետրոսը Հովհաննեսի հետ խոսում էր: Իսկ շրջապատում գտնվողները նրանց խոսքերից ճանաչեցին և ասացին. «*Արդարև սա Գալիլիացի է, որովհետև դրա խոսվածքն այդ մասին է հուշում*» (հմմտ. Մարկ. ԺԴ 70): Բայց նա ուրացավ: Եվ այնտեղ էր ծառայի ազգականը, որի ականջը Պետրոսը կտրել էր. «*Արդարև դու Հիսուսի հետ էիր*» (հմմտ. Հովհ. ԺԸ 26): Որովհետև պարտեզում, ուր Հիսուսին բռնեցին, այնտեղ Նրա հետ քեզ տեսա: Նա ուրացավ, մզովեց և ասաց. «Այն մարդուն չեմ ճանաչում»: Իսկ Հիսուս սրաֆի մեջ էր և քահանաներից հարցաքննվում էր, գավթում էլ կրակը միմյանց էր մատնում: Եվ երբ Պետրոսը

երիցս ուրացավ, աքաղաղն էլ կանչեց, դարձյալ Տերն այն կողմում ամբոխի մեջ [էր] և Պետրոսին նայեց: Պետրոսն էլ Տիրոջ այն խոսքն ու իր համատ ընդդիմությունը հիշեց և ամաչելով չհանդուրժեց զավթում մնալ, այլ Տիրոջից խույս տվեց, դուրս ելավ, դառնապես լաց եղավ:

15. Եվ արդ, աղաչում եմ Քեզ, Փրկի՛չ, որ Քո ժողովրդի համար մահվան զնացիր, մահվան անպարտականդ, մեզ Քո առաքյալների նման մաքուր սիրտ տո՛ւր, Քո հորդաբուխ սիրով մեզ շաղկապի՛ր, Քո երկյուղով մեզ հաստատի՛ր, օգնի՛ր և մեզ մեղքերից հեռու պահի՛ր, մեզ առաջին անկումից վերականգնի՛ր, մեր վերքերը բժշկի՛ր և մեծ զալստյանդ արժանացրո՛ւ, երբ Հոր փառքով գաս՝ կենդանիներին և մեռյալներին դատելու: Իսկ մեզ ամպերի միջով Քեզ ընդառաջ ելնելու արժանացրո՛ւ և Քո սիրելիների հետ Քեզ սիրողների խորանները մտնելու և փառավորելու Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուդ, այժմ և միշտ և հավիտյանս. Ամեն:

*Աշխարհաբարի վերածեց
Հարդան Պետրոսյանը*